אוצר מדרשים — מדרש על פטירת אהרן

מדרש על פטירת אהרן

[בית המדרש חדר א']

וַאֲכַחֵיד אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרֹעִים בְּיֶרַח אֶחָד (זכריה יא ח), וכי בירח א' מתו אהרן ומרים ומשה, והלא מרים מתה בא' בניסן ונגנז הבאר, ובב' בו מתו שני בני אהרן, ובא' באב מת אהרן הכהן ונסתלקו ענני כבוד, ובז' באדר מת משה רבינו עבד ה', ואע"פ שלא היתה מיתתן בירח אחד גזרתן בירח א' היתה. וג' מתנות טובות נתנו לישראל על ידם: בזכות מרים ניתן הבאר, ובזכות אהרן ענני כבוד, ובזכות משה ניתן להם המן. מתה מרים נסתלקה הבאר כדי שיכירו ישראל שבזכותה היה להם הבאר, והיו משה ואהרן בוכים מבפנים וישראל בוכים מבחוץ, ועד שש שעות לא ידע משה עד שנכנסו ישראל וא"ל עד מתי אתה יושב ובוכה. א"ל ולא אבכה על אחותי שמתה, א"ל בעוד שאתה בוכה על נפש אחת בכה על כולנו. א"ל למה? א"ל אין לנו מים לשתות. עמד מהארץ ויצא וראה הבאר בלא טיפת מים, התחיל לריב עמהם, א"ל ולא אמרתי לכם לא אוכל אנכי לבדי שאת אתכם, יש לכם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות, נשיאים ושרים וזקנים גדולים, הם יתעסקו לכם. א"ל הכל עליך כי אתה הוא שהוצאתנו ממצרים והבאת אותנו אל המקום הרע הזה וכו', אם אתה נותן לנו מים מוטב ואם לאו הרי אנו סוקלין אותך. כששמע משה כך ברח מפניהם ונכנס לאהל מועד, א"ל הקב"ה משה מה יש לך? אמר לפניו רבש"ע בניך מבקשים לסקול אותי ולולא שברחתי כבר סקלוני. א"ל משה עד מתי אתה מוצא שם רע על בני, לא די לך שאמרת בחורב עוד מעט וסקלוני, עתה עבור לפניהם עד שאראה אם יסקלו אותך ואם לאו, שנאמר ויאמר ה' אל משה עבור לפני העם. והיה משה הולך ראשון וכל העדה אחריו ולא היה יודע איזה סלע אמר להם הקב"ה ליתן להם מים ממנו. ראו ישראל סלע אחד מטיף ועמדו עליו, כיון שראה שעמדו עליו חזר לאחוריו וא"ל עד מתי אתה מושכנו, א"ל עד שאני מוציא לכם מים מן הסלע, א"ל תנו לנו מים ונשתה, א"ל עד מתי אתם מתרעמים וכי יש בריה בעולם שמתרעם נגד בוראו כמו שאתם מתרעמים עליו, מהסלע (צ"ל איני יודע מאיזה סלע רוצה וכו') רוצה הקב"ה ליתן לכם מים. א"ל ישראל אתה נביא היית ורועינו במדבר ועתה אומר אינו יודע מאיזה סלע רוצה הקב"ה ליתן לכם מים. באותה שעה הקהיל אותם על סלע אחר שנאמר ויקהל משה ואהרן את הקהל אל פני הסלע, ויאמר משה בלבו אם אני אומר לסלע יוציא מים ואינו מוציא נמצאתי מתבייש לפני הקהל ויאמרו לי משה היכן היא חכמתך, באותה שעה אמר משה לישראל אתם יודעים שהקב"ה יכול לעשות לכם נס אלא שהעלים ממני שכיון שדעתו של אדם מגעת לא דעתו ולא חכמתו עומדת. וירם משה את מטהו והניחו על גבי הסלע ועשה עצמו כמו שמדבר עם ישראל שנאמר המן הסלע הזה נוציא לכם מים. התחיל הסלע מאליו להוציא מים, כיון שראה משה הגביה ידו והכה הסלע, שנאמר ויך את הסלע במטהו פעמים, כיון שלקה הוציא דם, שנאמר הן הכה צור ויזובו מים ואין זוב אלא דם שנאמר ואשה כי יזוב זוב דמה. בא משה ואמר לפני הקב"ה הסלע אינו מוציא מים [אלא דם], אמר הקב"ה לסלע למה לא הוצאת מים אלא דם, אמר לפניו רבש"ע על מה הכני משה, אמר הקב"ה למשה למה הכית את הסלע, אמר לפניו כדי שיוציא מים, א"ל הקב"ה וכי אמרתי לך שתכה בו והלא בדבור אמרתי לך, שנאמר ודברתם אל הסלע. אמר משה דברתי ולא הוציא, א"ל הקב"ה אתה צוית לישראל בצדק תשפוט עמיתך, ואתה למה לא דנת את הסלע לצדקה, זה הוא אשר גדלתיך במצרים שנאמר וינקהו דבש מסלע וזו היא טובה שפרעת לו, ולא עוד אלא שאמרת לבני שמעו נא המורים, ואין מורים אלא שוטים, הם שוטים ואתה פקח ולא תכנס עם שוטים לא"י, שנאמר לכן לא תביאו את הקהל הזה. כיון שאמר הקב"ה למשה כן, אמר לסלע הפוך דמם למים, שנאמר ההפכי הצור אגם מים חלמיש למעינו מים. כיון שהגיע ר"ח אמר הקב"ה למשה הגיע זמנך, אמר משה לפניו בבקשה ממך שלא תאמר לי במהרה— למחר, א"ל למחר, והיה מצר כל היום כלו שלא היה יודע האיך.

שוב אמר לאהרן הגיע זמנך לפטור מן העולם, וכל אותם מ' שנה שהיו ישראל במדבר כך היו מנהגם, היו משכימים ובאים אצל שבעים זקנים, בו ביום באים אצל הנשיאים וכל ישראל (הזקנים והנשיאים בכלל) באים אצל אלעזר ואהרן, והיו משכימים על פתחו של משה, והיו שואלים בשלומו, ואח"כ יוצאים לאהל מועד. וזה סדר הליכתן: משה באמצע אהרן בימינו אלעזר בשמאלו והזקנים מכאן ומכאן וכל ישראל לאחוריהם, והיו נכנסין לאהל מועד, ויושבים אהרן בראש על ימינו (צ"ל משה בראש אהרן על ימינו וכו' ועי' עירובין נ"ד.), ואלעזר משמאלו וזקנים ונשיאים לפניו. ואז"ל כשגזר הקב"ה שימותו משה ואהרן קרא למשה ע"ה ואמר לו כן: עבדי משה בכל ביתי היית נאמן, דבר גדול יש לי לומר לך וקשה לי לעשות. א"ל משה מה הדבר? א"ל הקב"ה שיאסף אהרן אל עמיו, כי לא יבא אל הארץ אשר נתתי לבני ישראל על אשר מריתם את פי ה' בימי מריבה. א"ל משה רבש"ע גלוי וידוע לפני כסא כבודך כי אתה אדון כל העולם ואדון על בריותיך שבראת בעולם הזה ובידך הם ובידך לעשות להם כל מה שברצונך, אבל אינו ראוי לי שאלך לאחי לומר לו זה הדבר. כי אחי גדול ממני הוא ואיך אדבר לו עלה אל הר ההר ושם תמות! א"ל הקב"ה למשה אל תאמר לו אפילו בשפה אלא קח את אהרן ואת אלעזר בנו והעל אותם הר ההר, וגם אתה עלה עמם ותאמר לו דברים רכים ונאים ובעבורם יבין הדבר, ואחר שתהיו שלשתכם בהר, הפשט את אהרן את בגדיו והלבשתם את אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת שם.

כששמע משה זה הדבר היה זועף בלבו מאד ולא היה יודע מה לעשות ובכה בכיה גדולה עד מאד, והגיע לו מיתתו (עד מות) על מות אהרן אחיו. בעבור שהיה נאמן בפועל הלך אצל אהרן לומר לו הדבר, והלך לאהל מועד ומצא שם לאהרן. אותו היום שינה משה המנהג, ישב ובכה עד קריאת הגבר, קרא לאלעזר וא"ל לך קרא לי לזקנים ולנשיאים שאמר לי הקב"ה דבר, באו ונתקבצו על פתחו של אהרן. עמד אהרן ומצא משה עומד, א"ל אהרן למשה אחי למה שנית היום המנהג? א"ל דבר צוני הקב"ה לומר לך, א"ל אמור. א"ל עד שנצא. עמד משה והלביש לאהרן שמונה בגדים בתוך ביתו, ואח"כ יצא, וכן היה סדר הליכתן באותו יום (כי שינה משה המנהג), נתנו אהרן באמצע משה מימינו יהושע משמאלו והזקנים והנשיאים מכאן ומכאן וכל ישראל לאחוריהם. כיון שראו ישראל את אהרן באותו כבוד שמחו שמחה גדולה ואמרו שאהרן נתעלה יותר ברוח הקדש, לפי שהיו אוהבים אותו, ויצאו, כיון שהגיעו לאהל מועד בקש אהרן ליכנס לאהל ולא הניחו משה וא"ל משה אנו רוצים לצאת חוץ למחנה, כיון שיצאו חוץ למחנה א"ל אהרן אמור לי מה אמר לך הקב"ה, א"ל משה עד שנגיע לאותו ההר. באותה שעה אמר משה לישראל שבו כאן עד שנחזור אליכם, ואני ואהרן ואלעזר נעלה לראש ההר ונשמע ונרד, והיו עולים שלשתן והיה מבקש משה לומר לאהרן ולא היה יודע כיצד יאמר לו, א"ל משה: אהרן אחי שמא פקדון נתן לך הקב"ה, א"ל הן, א"ל מה? א"ל נתן לי מזבח ושלחן שעליו לחם הפנים. א"ל משה שמא כל מה שהפקיד בידך עכשיו הוא מבקש ממך (עי' אדר"נ פי"ד ו' משל למה"ד לאדם שהפקיד אצלו המלך פקדון) א"ל ומה? א"ל נר הפקד אצלך. א"ל אהרן לא נר אחד נתן לי אלא כל אותם שבעה, והרי הם דולקים באהל מועד, והיה מבקש משה להרגישו על נפשו שהיא משולה בנר, שנאמר נר ה' נשמת אדם, כיון שראה משה שאין אהרן מרגיש בדבר, א"ל באמת קראך תמים, שנאמר וללוי אמר תומיך ואורך לאיש חסידיך, מיד נפתחה המערה לפניהם, א"ל משה: אהרן אחי הכנס במערה זו, א"ל אהרן כן, והיה משה רוצה להפשיט את אהרן בגדי כהונה שעליו ולא ידע האיך יאמר לו, א"ל אהרן אחי למערה שאנו נכנסים לתוכו אין ראוי להכניס שם בגדי כהונה שעליך שמא יטמאו, והמערה נאה מאד שמא מקברים ראשונים היו בה (ר"ל אף כי נאה היא ונראית כחדשה שמא כבר קברו שם אנשים ויטמאו את הבגדים), אלא רצוני שתתן אותם לאלעזר וימתין לנו עד שנצא, א"ל אהרן יפה דברת, מיד הפשיט משה את אהרן את בגדיו. אפשר לומר כיון שהפשיטו בגדיו מת ערום ונקבר ערום ח"ו?! אלא כל כהן גדול לובש ח' בגדי כהונה וכהן הדיוט לובש ד', אהרן ח' ואלעזר ד', נטל משה ד' מאהרן והלבישם לאלעזר ונעשה כהן גדול, ונשתיירו על אהרן ד'. אמרו לאלעזר המתן לנו כאן עד שנצא, נכנסו וראו מטה מוצעת ושלחן ערוך ומנורה דולקת ומלאכי השרת עומדים עליה. א"ל אהרן למשה: אחי, עד מתי תסתר ממני הדבור שאמר לך הקב"ה, ואתה יודע כשדבר עמך בראשונה הוא בפיו העיד עלי וראך ושמח בלבו, ועכשיו למה תסתר ממני הדבור שאמר לך הקב"ה, אפילו אם הוא דבר מיתה הריני מקבל עלי בסבר פנים יפות, א"ל הואיל והזכרת דבר מיתה בפיך—דבר מיתה הוא, והוא הדבר שאמר לי ואני יראתי להודיעך, ועתה ראה מיתתך שאינה כמעשה בשר ודם, ולא עוד אלא שמלאכי השרת באו לסלקך, א"ל אהרן: משה אחי למה לא אמרת בפני אמי ואשתי ובני? א"ל משה, אחי אין אתה יודע שזה מ' שנה שעשית את העגל והיית חייב כלייה במיתה אלא שעמדתי בתפלה ותחנונים לפני המקום ב"ה והצלתי אותך מהמיתה, שנאמר ובאהרן התאנף ה' וכו', ועתה הלואי תהי מיתתי כמיתתך, שאתה מת ואני קוברך, ובשעה שאמות אני אין לי אח שיקברני, ואתה מת ובניך יורשים מקומך ואני מת ואחרים יורשים כבודי. ופייסו בדברים ועלה אהרן למטתו וקבל הקב"ה נשמתו, ויצא משה מן המערה ותיכף נתעלמה המערה ולא היה שום נברא בעולם שיודע זה ויכול להבין את זה.

כשראה אלעזר למשה ולא ראה עוד אביו, אמר לו רבי היכן הוא אבא? א"ל הלך לבית עולמו, וירדו שניהם מן ההר. א"ל ישראל אהרן היכן הוא? א"ל כבר נפטר לב"ע, אמרו למשה לדבריך שתאמר מת ואין אנו יודעים מה עשית לו, אפשר שהרגת אותו. אין אנו מניחין אותך לילך מכאן או לכאן עד שתראה אותו לנו מת או חי. באותה שעה עמד משה בתפלה לפני המקום ב"ה ואמר לפניו רבש"ע בבקשה ממך תראה להם מטתו שלא יאמרו חי הוא ויעשו אותו אלוה, לפי שכל ישראל כולם היו אוהבים לאהרן הרבה. באותה שעה פתח הקב"ה את פתח המערה וראו כל ישראל מטתו של אהרן במערה שוכב על מטתו, שנאמר ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו את אהרן שלשים יום. והפכו פניהם למחנה ישראל וראו שנסתלקו ענני כבוד שנתן להם הקב"ה בזכותו (עי' ר"ה ב', תענית ט') וראו מטתו של אהרן [ומלאכי השרת] פורחין בה באויר העולם. אמר הקב"ה ספדו על הצדיק ספדו על השדיים, שנאמר על שדים סופרים, מהו על שדים סופדים, שכלכלו ופרנסו וזנו שני שדים אתכם זה ארבעים שנה, שנאמר שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה, וכתוב על שדה חמוד על גפן פוריה, על כנסת ישראל שנמשלה לשדה חמוד ולגפן פוריה, שנותרה בלא סריקי. ואח"כ אמר יבא שלום ינוחו על משכבותם הולך נכוחו. וכיון שנסתלקו ענני כבוד ראו ישראל שנולדו במדבר החמה והלבנה ברקיע ורצו להשתחוות להם, לפי שמעולם לא ראו ולא ידעו חמה ולבנה, לפי שכל ימיהם במדבר לא היה להם לא שמש ולא לבנה כ"א ענני כבוד, שנאמר כי ענן ה' עליהם יומם ואש תהיה לילה בו, נמצא כי הענן היה מקיף אותם כל ימי היותם במדבר. וכיון שראה הקב"ה שרצו להשתחוות לשמש ולירח אמר להם וכי לא אמרתי לכם בתורתי ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים ונדחת והשתחוית להם ועבדתם וגו'.

נשלם מדרש פטירת אהרן